

jam jamque deposcat, templumque Dei vivi se fieri flagitet, non solum cultor idolorum, verum etiam in aliquo tam nefario sacerdotio perseverans; quæro ab istis, utrum eum faciendum vel catechumenum censeant: quod proculdubio fieri non debere clamabunt. Neque enim aliud de illorum corde sentiendum est. Reddant itaque rationem secundum testimonia Scripturarum, quæ sic intelligenda putant, quo modo huic audeant contradicere, nec admittendum esse confirmant reclamantem atque dicentem: Didici & veneror Christum crucifixum, credo Filium Dei esse Christum Jesum; non me ultra differas, nihil amplius jam requiras. Quos per Evangelium generabat Apostolus, nihil eos nosse tunc amplius quam Christum crucifixum volebat; post vocem Spadonis, qua se credere Jesum Christum Filium Dei esse respondit, continuo Philippus eum baptizare non distulit: quid me ab idolorum cultu prohibes, nec ad sacramentum Christi admittis, prius quam inde discessero? Illud à pueritia didici, consuetudine ibi gravissima premor: faciam cum potuero, cum commodum fuerit; quod etsi non faciam, non tamen sine Christi sacramento hanc vitam finiam, ne Deus exigat animam meam de manibus tuis. Quid huic respondendum existimant? An placet ut admittatur? Absit: nullo modo crediderim tantum eos progredi. Quid ergo respondebunt hæc dicenti, & addenti quod nihil sibi de idololatria relinquenda saltem dici debuit ante baptismum, sicut nihil inde ante mare ru-

* Sic melioris notæ MSS. Quidam addunt *sacrilego*: alii autem pro *sacerdotio*, habent, *scelere*. At editi, *sacrilegio*.

rubrum populus ille primus audivit, quoniam lex hoc habet, quam ex Ægypto jam liberatus accepit. Profecto dicturi sunt homini: Templum Dei futurus es, cum baptismum acceperis; dicit autem Apostolus: *Quæ compositio templo Dei cum idolis?* Quare ergo non vident similiter esse dicendum: Membrum Christi futurus es, cum acceperis baptismum; non possunt membra Christi esse membra meretricis. Quia & hoc Apostolus dicit, qui & alio loco: *Nolite, inquit, errare; neque fornicatores, neque idolis servientes, & cetera quæ illic enumerat, regnum Dei possidebunt.* Cur ergo ad baptismum idolis servientes non admittimus, & fornicatores admittendos putamus, cum & his & ceteris malis dicat: *Et hæc quidam fuistis, sed abluti estis, sed sanctificati estis, sed justificati estis in nomine Domini Jesu Christi & in spiritu Dei nostri?* Quid igitur causæ est, ut cum potestas pateat utrumque prohibendi, venientem ad baptismum permittam fornicarium permanere, & non permittam idolis servientem? cum & illis & illis dici audiam: *Et hæc quidam fuistis, sed abluti estis.* Sed eo moventur isti, quia putant esse in tuto salutem eorum, quamvis per ignem, qui in Christum crediderint, sacramentumque ejus acceperint, id est, baptizati fuerint, etiamsi morum corrigendorum ita negligentes sint, ut nequiter vivant. Unde mox videbo, si Deus juverit, quid secundum Scripturas sentiendum sit.

19. NUNC in hac quæstione adhuc versor, in qua eis videtur, baptizatos admonendos esse de moribus ad christianam vitam pertinentibus, baptizandis autem solam in-

2. Cor. 6.
16.

1. Cor. 6.
15
Ibidem 9.

Ibidem 11.

CAP. XIII.
Baptizandis præcepta morum à Joanne tradita.

insinuandam fidem. Quod si ita esset, præter tam multa quæ diximus, non Joannes Baptista venientibus ad baptismum suum diceret: *Generatio viperarum, quis ostendit vobis fugere ab ira ventura? Facite ergo fructum dignum penitentiae, & cetera, quæ utique non de fide, sed de bonis operibus admonet. Unde & militibus dicentibus: Quid faciemus?* non dixit: Interim credite & baptizamini, post audietis quid facere debeatis: sed antè dixit, antè præmonuit, ut venturo Domino in cor eorum tamquam præcursor mundaret viam: *Neminem concusseritis, nulli calumniam feceritis, sufficiat vobis stipendium vestrum.* Similiter publicanis quærentibus quid facere deberent: *Nihil amplius, inquit, exigatis præter quàm constitutum est vobis.* His breviter commemoratis, Evangelista (non enim totos catechismos insere debuit) satis significavit pertinere ad eum à quo baptizandus catechizatur, docere & monere de moribus. Quòd si respondissent Joanni: Prorsus non faciemus fructus dignos penitentiae, calumniaturi sumus, concussuri sumus, ea quæ nobis non debentur exacturi sumus, & nihilo minus eos post hanc professionem baptizaret; nec sic tamen dici posset, unde modò quæstio est, non esse temporis cum quisque baptizandus est, ut prius illi sermo fiat quemadmodum vitam bonam agere debeat.

Ad consequendam vitam æternam præcepta servari iussit Christus.
Matth. 19. 17.

20. Quid ipse Dominus, ut alia omittam, cum ab eo dives ille quæreret quid boni faceret ut vitam æternam consequeretur; recolant quid responderit: *Si vis venire, inquit, ad vitam, serva mandata.* At ille, *Quæ?* Tunc Dominus commemoravit præcepta

ta legis: *Non occides, Non machaberis, & cetera.* Ubi cum ille respondisset hæc se fecisse à juventute sua; addidit etiam perfectionis præceptum, ut venditis suis omnibus & in pauperum eleemosynas erogatis haberet thesaurum in cælo, & eundem Dominum sequeretur. Videant igitur, non ei dictum esse ut crederet & baptizaretur, quo solo adjutorio putant isti venire hominem ad vitam, sed morum præcepta homini data, quæ utique sine fide custodiri observarique non possunt. Nec tamen quia hîc de insinuanda fide Dominus videtur tacuisse, præscribimus nos atque contendimus, morum tantummodo præcepta dicenda esse hominibus ad vitam pervenire cupientibus. Utraque enim mutuo connexa sunt, sicut antè dixi: quia neque dilectio Dei potest esse in homine qui non diligit proximum, nec dilectio proximi in eo qui non diligit Deum. Ideo aliquando alterum sine altero, sive illud, sive illud, pro plena doctrina invenitur Scriptura commemorare, ut etiam hoc modo intelligatur alterum sine altero esse non posse: quia & qui credit Deo, debet facere quod præcepit Deus; & qui propterea facit quia præcepit Deus, necesse est ut credat Deo.

21. QUAMOBREM jam illud videamus, quod excutiendum est à cordibus religiosis, ne mala securitate salutem suam perdant, si ad eam obtinendam sufficere fidem putaverint, bene autem vivere & bonis operibus viam Dei tenere neglexerint. Nam etiam temporibus Apostolorum non intellectis quibusdam subobscuris sententiis Apostoli Pauli, hoc eum quidam arbitrati sunt dicere: *Faciamus mala, ut veniant bona:* quia dixerat: *Lex TOM. V. T sub-*

CAPUT XIV.
De 3. quæstione: quòd fides ad salutem non sufficit sine operibus.

Rom. 3. 8.

subintravit, ut abundaret delictum; ubi autem abundavit delictum, superabundavit gratia. Quod ideo verum est, quia legem accipientes homines qui de suis viribus superbissime præsumebant, nec divinum adiutorium vincendarum malarum concupiscentiarum recta fide impetrantes, pluribus gravioribusque delictis etiam lege prævaricata onerati sunt: ac sic magno reatu compellente confugerunt ad fidem, qua misericordiam indulgentiæ mererentur, & auxilium à Domino qui fecit cælum & terram: ut diffusa per Spiritum sanctum caritate in cordibus suis, cum dilectione agerent quæ contra sæculi hujus concupiscentias juberentur, secundum id quod prædictum fuerat in Psalmo: *Multiplicatæ sunt infirmitates eorum, postea acceleraverunt.* Cum ergo dicit Apostolus, arbitrari se justificari hominem per fidem sine operibus legis; non hoc agit, ut percepta ac professa fide opera justitiæ contemnuntur; sed ut sciat se quisque per fidem posse justificari, etiamsi legis opera non præcesserint. Sequuntur enim justificatum, non præcedunt justificandum. Unde in præsentem opus non opus est latiùs disputare; præsertim quia modo de hac quæstione prolixum librum edidi, qui inscribitur, *De Littera & Spiritu.* Quoniam ergo hæc opinio tunc fuerat exorta, aliæ apostolicæ epistolæ, Petri, Joannis, Jacobi, Judæ, contra eam maxime dirigunt intentionem, ut vehementer adstruant fidem sine operibus non prodesse: sicut etiam ipse Paulus, non qualemlibet fidem, qua in Deum creditur, sed eam salubrem planèque evangelicam definiit, cujus opera ex dilectione procedunt. *Et fides*, inquit, *quæ per dilec-*

Pr. 120. 2.

Rom. 5. 5.

Pr. 15. 4.

Rom. 5. 1.

Gal. 5. 6.

119-

tionem operatur. Unde illam fidem, quæ sufficere ad salutem quibusdam videtur, ita nihil prodesse asseverat, ut dicat: *Si habeam omnem fidem, ita ut montes transferam, caritatem autem non habeam, nihil sum.* Ubi autem a fidelis caritas operatur, sine dubio bene vivitur. *Plenitudo enim legis caritas.*

1. Cor. 13.

1.

2
Rom. 13.

10.

22. Unde evidenter in secunda epistola sua Petrus, cum ad vitæ & morum sanctitatem hortaretur, mundumque istum transiturum prænuntiaret, cælos verò novos & terram novam exspectari, quæ justis inhabitanda traderetur; ut ex hoc adtenderent qualiter eos oporteret vivere, ut habitatione illa digni fierent, sciens de Apostoli Pauli quibusdam subobscuris sententiis nonnullos iniquos accepisse occasionem, ut tamquam securi de salute quæ in fide est, bene vivere non curarent; commemoravit quædam ad intelligendum difficilia esse in epistolis ejus, quæ homines perverterent, sicut & alias Scripturas, ad proprium suum interitum: cum tamen & ille Apostolus de salute æterna, quæ nisi bene viventibus non daretur, eadem sentiret, quæ ceteri Apostoli. Sic itaque Petrus: *His ergo*, inquit, *omnibus pereuntibus, quales oportet vos esse in sanctis conversationibus & pietatibus, exspectantes & properantes ad præsentiam diei Domini, per quam cæli ardentes solventur, & elementa ardore ignis decoquentur: novos verò cælos & terram novam secundum promissam ipsius exspectamus, in quibus justitia in-*

2. Petr. 3.

11. Sc.

T 2

ha-

a Casalinus liber, *Ubi autem fides est, & caritas operatur.*

habitat. Quapropter, carissimi, hæc expectantes satagite inuolati & immaculati apud eum reperiri in pace, & Domini nostri patientiam salutem existimate. Sicut & dilectissimus frater noster Paulus secundum eam, quæ data est illi, sapientiam scripsit vobis, ut & in omnibus epistolis, loquens in eis de his, in quibus sunt difficilia quædam intellectu, quæ indocti & instabiles pervertunt, sicut & ceteras Scripturas, ad proprium suum interitum. Vos igitur, amatissimi, præscientes, cavete ne^a infaustorum errore seducti decidatis à corroboratione vestra: crescite verò in gratia & intellectu Domini nostri & salvatoris Jesu Christi: ipsi gloria, & nunc & in diem æternitatis.

23. Jacobus autem tam vehementer infestus est eis qui sapiunt fidem sine operibus valere ad salutem, ut illos etiam dæmonibus comparet, dicens: *Tu credis quoniam unus est Deus: bene facis, & dæmones credunt, & contremiscunt.* Quid brevius, verius, vehementius dici potuit, cum & in Evangelio legamus hoc dixisse dæmonia, cum Christum Filium Dei confiterentur, & ab illo corripentur, quod in Petri confessione laudatum est? *Quid proderit*, ait Jacobus, *fratres mei, si fidem dicat se quis habere, opera autem non habeat? Numquid poterit fides salvare eum?* Dicit etiam, *quia fides sine operibus mortua est.* Quò usque ergo falluntur, qui de fide mortua sibi vitam perpetuam pollicentur?

QUA-

^a Sic tredecim MSS. At editi, *infalorum*: fortè pro *insulsorum*, quod melius respondet Vulgatæ, *insipientium*. Sed in græco textu est, *ἀνεπιστοί*, *nefariorum*.

24. QUAPROPTER diligenter oportet attendere quomodo accipienda sit Apostoli Pauli illa sententia, planè ad intelligendum difficilis, ubi ait: *Fundamentum enim aliud nemo potest ponere, præter id quod positum est, quod est Christus Jesus. Si quis autem super ædificat super fundamentum hoc aurum, argentum, lapides pretiosos, ligna, fœnum, stipulam, uniuscujusque opus manifestabitur. Dies enim^a declarabit, quia in igne revelabitur, & uniuscujusque opus quale sit ignis probabit. Si cujus opus permanserit, quod super ædificavit, mercedem accipiet. Si cujus autem opus arserit, damnum patietur: ipse autem salvus erit, sic tamen quasi per ignem.* Quod quidam ita intelligendum putant, ut illi videantur ædificare super hoc fundamentum aurum, argentum, lapides pretiosos, qui fidei quæ in Christo est, bona opera adjiciunt; illi autem fœnum, ligna, stipulam, qui cum eadem fidem habeant, malè operantur. Unde arbitrantur per quasdam poenas ignis eos posse purgari ad salutem percipiendam merito fundamenti.

25. Hoc si ita est, fatemur istos laudabili caritate conari, ut omnes indiscretè admittantur ad baptismum, non solum adulteri & adulteræ, contra sententiam Domini falsas nuptias prætendentes, verum etiam publicæ meretrices in turpissima professione perseverantes, quas certè etiam nulla negligentissima Ecclesia consuevit admittere, nisi ab illa primitus prostitutione liberatas. Sed ista

CAP. XV.
Locus
Apostoli
difficilis,
malè intel-
lectus.
I. Cor. 3.
11. &c.

Refuta-
tur opinio
existiman-
tium fidem
sine operi-
bus prodes-
se ad salu-
tem.

^a Editi, *dies enim Domini*. Abest *Domini* à MSS. & à græco textu Apostoli.

ratione cur non omni modo admittantur, omnino non video. Quis enim non malit easposito fundamento, licet ligna, fœnum & stipulam congerant, aliquanto certè diuturniore igne purgari, quam in æternum perire? Sed falsa erunt illa, quæ obscuritatem ambiguitatemque non habent: *Si habeam omnem fidem, ita ut montes transferam, caritatem autem non habeam, nihil sum.* Et, *Quid proderit, fratres mei, si fidem quis dicat se habere, opera autem non habeat? numquid poterit fides salvare eum?* Falsum erit & illud: *Nolite errare, neque fornicatores, neque idolis servientes, neque fures, neque avari, neque adulteri, neque molles, neque masculorum concubitores, neque ebriosi, neque male-dici, neque rapaces regnum Dei possidebunt.* Falsum & illud: *Manifesta sunt opera carnis, quæ sunt fornicationes, immunditiæ, impudicitia, luxuria, idolorum servitus, veneficia, inimicitia, contentiones, æmulationes, animositates, dissensiones, hæreses, invidia, ebrietates, comestiones, & his similia, quæ prædico vobis, sicut & prædixi, quoniam qui talia agunt, regnum Dei non possidebunt.* Falsa erunt hæc. Si enim tantummodo credant & baptizentur, quamvis in malis talibus perseverent, salvi erunt per ignem: atque ideo in Christo baptizati, etiam qui talia agunt, regnum Dei possidebunt. Frustra autem dicitur: *Et hæc quidam fuistis, sed abluti estis;* quando & abluti hæc sunt. Inaniter etiam illud à Petro dictum videbitur: *Sic & vos simili formâ baptismi salvos facit, non carnis depositio sordium, sed conscientia bonæ interrogatio: si quidem & habentes pessimas conscientias*
om-

I. Cor. 13. 2.
Jac. 2. 14.
I. Cor. 6. 9. & 10.
Gal. 5. 19. &c.
I. Cor. 6. 11.
I. Pet. 3. 21.

omnium flagitiorum & scelerum plenas, nec eorum malorum poenitentiam mutatas, tamen baptismi salvos facit: propter fundamentum enim quod in eodem baptismate ponitur, licet per ignem, salvi erunt, Illud quoque non video cur Dominus dixerit: *Si vis venire ad vitam, serva mandata;* & commemoravit ea quæ ab bonos mores pertinent; si etiam his non servatis ad vitam veniri potest per solam fidem, quæ sine operibus mortua est. Illud deinde quomodo verum erit, quod eis quos ad sinistram positurus est dicit: *Ite in ignem æternum, qui paratus est diabolo & Angelis ejus?* Quos non increpat quia in eum non crediderunt, sed quia bona opera non fecerunt. Nam profectò ne sibi quisquam de fide, quæ sine operibus mortua est, vitam promittat æternam, propterea omnes gentes segregaturum se dixit, quæ præmixtæ eisdem pasuis utebantur, ut appareat eos illi dicturos: *Domine, quando te vidimus illa & illa patientem, & non ministravimus tibi?* qui in eum crediderant, sed bona operari non curaverant, tamquam de ipsa fide mortua ad vitam perveniretur æternam. An fortè ibunt in ignem æternum qui opera misericordiae non fecerunt, & non ibunt qui aliena rapuerunt, vel corrupendo in se templum Dei in se ipsos immisericordes fuerunt, quasi opera misericordiae sine dilectione, dicente Apostolo: *Si distribuam omnia mea pauperibus, caritatem autem non habeam, nihil mihi prodest;* aut diligat quisquam proximum sicut se ipsum,
T 4 qui

Matt. 19. 17.
Jac. 2. 26.
Matt. 25. 41.
Ibid. 44.
I. Cor. 13. 3.

^a Plerique MSS. *Quibus non increpat, vel, increpitur.*

^b Tres melioris notæ MSS. *pastoribus.*

Psalm. 10. qui non diligit se ipsum? *Qui enim diligit iniquitatem, odit animam suam.* Neque illud dici hinc poterit, in quo nonnulli se ipsos seducunt dicentes, ignem æternum dictum, non ipsam a poenam æternam: per ignem quippe, qui æternus erit, transituros arbitrantur eos, quibus propter fidem mortuam per ignem promittunt salutem; ut videlicet ipse ignis æternus sit, combustio verò eorum, hoc est, operatio ignis non sit in eos æterna. Cum & hoc prævidens Dominus, tamquam Dominus, sententiam suam ita concluderet, dicens: *Sic ibunt illi in combustionem æternam, justi autem in vitam æternam.* Erit ergo æterna combustio, sicut ignis; & eos in illam ituros Veritas dixit, quorum non fidem, sed bona opera defuisse declaravit.

Matth. 25.
46.

26. Si ergo hæc omnia, & cetera quæ innumerabilia per omnes Scripturas sine ambiguitate dicta reperiri possunt, falsa erunt; poterit verus esse ille intellectus de lignis, feno, & stipula, quòd hi salvi erunt per ignem, qui solam in Christum fidem tenentes bona opera neglexerunt. Si autem ista & vera, & clara sunt; proculdubio in illa Apostoli sententia alius requirendus est intellectus, atque in his deputanda est, quæ Petrus dicit esse in scriptis ejus quædam difficilia intellectu, b quæ non debent homines pervertere ad proprium suum interitum, ut contra evidentissima testimonia Scripturarum securos faciant de percipienda salute nequissimos, nequitia suæ pertinacissimè cohærentes, nec emen-

a In MSS. plerisque, poenam æternam.

b MSS. quam.

emendando aut poenitendo mutatos.

27. HIC à me fortasse quaratur, de ipsa Pauli Apostoli sententia quid ego sentiam, & quonam modo intelligendam putem. Fateor, hinc malle audire intelligentiores atque doctiores, qui sic eam exponant, ut illa omnia vera & inconcussa permaneant, quæ supra commemoravi, & quæcumque alia non commemoravi, quibus apertissimè Scriptura testatur, nihil prodesse fidem, nisi eam quam definivit Apostolus, id est, quæ per dilectionem operatur; sine operibus autem salvare non posse, neque præter ignem, neque per ignem: quia si per ignem salvat, ipsa utique salvat. Absolutè autem dictum est & apertè: *Quid prodest, si dicat quis se fidem habere, opera autem non habeat? numquid poterit fides salvare eum?* Dicam tamen, quàm brevissimè potero, etiam ipse quid sentiam de illa sententia Pauli Apostoli ad intelligendum difficili, dummodo illud, quod ad meam professionem adinet, præcipuè teneatur, quòd de hac me malle dixi audire meliores. Fundamentum Christus est in structura architecti sapientis: hoc expositione non indiget. Apertè enim dictum est: *Fundamentum enim aliud nemo potest ponere præter id quod positum est, quod est Christus Jesus.* Si autem Christus, proculdubio fides Christi. Per fidem quippe habitat Christus in cordibus nostris, sicut idem Apostolus dicit. Porrò si fides Christi, illa utique quam definivit Apostolus, quæ per dilectionem operatur. Non enim fides illa demonum, cum & ipsi credant & contremiscant, & Filium Dei confiteantur Jesum, potest accipi in fundamento. Quare, nisi quia non est

CAPUT
XVI.
Locus
Apostoli
quomodo
intelligen-
dus.

Fac. 2. 14.

I. Cor. 3.
10.

Ephes. 3.
17.

Gal. 5. 6.

fi-

fides quæ per dilectionem operatur, sed quæ exprimitur per timorem? Fides itaque Christi, fides gratiæ christianæ, id est, ea fides quæ per dilectionem operatur, posita in fundamento neminem perire permittit. Sed quid sit ædificare super hoc fundamentum, aurum, argentum, lapides pretiosos, & ligna, fœnum, stipulam, si subtiliùs disserere coner, vereor ne ad intelligendum difficilior sit ipsa expositio: enitar tamen, quantum Dominus adjuvat, & breviter, & quantum poterò, dilucidè expedire quod sentio. Ecce ille qui quæsivit à magistro bono, quid boni faceret, ut haberet vitam æternam; & audivit, si ad vitam venire vellet, servanda sibi esse mandata; & cum quæreret quæ mandata, dictum est ei: *Non occides, Non mæchaberis, Non furtum facies, Non falsum testimonium dices, Honora patrem tuum & matrem tuam, Et diliges proximum tuum tamquam te ipsum*: hæc faciens in fide Christi, teneret proculdubio fidem, quæ per dilectionem operatur. Neque enim diligeret proximum tamquam se ipsum, nisi recepta dilectione Dei, sine qua non diligeret se ipsum. Porrò si faceret etiam quod Dominus addidit, dicens: *Si vis perfectus esse, vende, vende omnia quæ habes, & da pauperibus, & habebis thesaurum in celo, & veni sequere me*; ædificaret super illud fundamentum, aurum, argentum, lapides pretiosos: non enim cogitaret, nisi quæ sunt Dei, quomodo placeret Deo: & hæc cogitationes sunt, quantum existimo, aurum, argentum, lapides pretiosi. Porrò si circa divitias suas carnali quodam teneretur affectu, quamvis ex eis multas eleemosynas faceret, nec ad eas augendas frau-

Matth. 19.
16. Sc.

Ibidem. 22.

fraudis aliquid rapinæque moliretur, aut earum minuendarum vel amittendarum metu in aliquod facinus flagitiumve laberetur (alioquin jam se isto modo ab illius fundamenti stabilitate subtraheret) sed propter carnalem, ut dixi, quem in eis haberet affectum, quotalibus bonis sine dolore carere non posset, ædificaret super fundamentum illud ligna, fœnum, stipulam; maximè si & uxorem sic haberet, ut etiam propter ipsam cogitaret ea quæ sunt mundi, quomodo placeret uxori: hæc igitur quoniam affectu dilecta carnali non sine dolore amittuntur; propterea qui ea sic habent, ut habeant in fundamento fidem, quæ per dilectionem operatur, neque huic ista ulla ratione vel cupiditate præponant, in eorum amissione passi detrimentum per ignem quemdam doloris perveniunt ad salutem. A quo dolore atque detrimento tanto est quisque securior, quanto ea vel minùs amaverit, vel tamquam non habens habuerit. Qui verò propter illa vel tenenda vel adipiscenda, homicidium, adulterium, fornicationem, idololatriam, & similia quæque commiserit, non propter fundamentum per ignem salvabitur, sed amisso fundamento, æterno igne torquebitur.

28. Quamobrem & illud quod dicunt, veluti probare cupientes quantum valeat sola fides, ubi Apostolus dicit: *Quod si infidelis discedit, discedat; non est enim servituti subjectus frater vel soror in hujusmodi*; id est, ut propter fidem Christi etiam ipsa uxor legitima societate conjuncta, sine ulla culpa relinquatur, si cum viro christiano, propter hoc quia christianus est, permanere noluerit: non adtendunt eo modo illam

Alius Apostoli locus frustra ab iis adductus, qui fidem sine operibus salvare docent.
1. Cor. 7.
15.

illam rectissimè dimitti, si viro suo dicat: Non ero uxor tua, nisi mihi vel de latrocinio divitias congeras, aut nisi solita lenocinia, quibus nostram domum transigebas, etiam christianus exerceas; aut si quid aliud vel facinosum vel flagitiosum^a in viro noverat, quo delectata vel libidinem explebat, vel facilem victum habebat, vel etiam incedebat ornatio. Tunc enim ille cui hoc uxor dicit, si veraciter egit poenitentiam ab operibus mortuis, quando accessit ad baptismum, habetque in fundamento fidem quæ per dilectionem operatur, proculdubio plus tenebitur amore divinæ gratiæ, quàm carnis uxoriæ, & membrum quod eum scandalizat, fortiter amputat. Quemcumque autem in hac diremptione dolorem cordis propter carnalem affectum conjugis sustinebit, hoc est detrimentum quod patietur, hic est ignis per quem foeno ardente ipse salvabitur. Si autem jam sic habebat uxorem tamquam non habens, non propter concupiscentiam, sed propter misericordiam, ne fortè eam salvam faceret, reddens potiùs quàm exigens debitum conjugale; profectò nec dolebit carnaliter, cum ab illo^b tale connubium separabitur: neque enim in ea cogitabat, nisi quæ sunt Dei, quomodo placeret Deo. Ac per hoc in quantum aurum, argentum, & lapides pretiosos illis cogitationibus superædificabat, in tantum detrimentum nullum pateretur, in tantum ejus structura, quæ non erat scænea, nullo incendio cremaretur.

Si-

^a Remensis MS. *virum ageve noverat.*

^b Sic MSS. At editi, *tali conjugio separabitur: neque enim in eo cogitabat.*

1. Cor. 7.
32.

29. Sive ergo in hac tantùm vita ista homines patiuntur, sive etiam post hanc vitam talia quædam judicia subsequuntur, non abhorret, quantum arbitror, à ratione veritatis iste intellectus hujusce sententiæ. Verumtamen etiam si est alius, qui mihi non occurrit, potiùs eligendus; istum quamdiu tenemus, non cogimur dicere injustis, non subditis, scelestis, contaminatis, parricidis, matricidis, homicidis, fornicatoribus, masculorum concubitoribus, plagariis, mendacibus, perjuriis, & si quid aliud sanæ doctrinæ adversatur, quæ est secundùm Evangelium gloriæ beati Dei: Si tantummodo in Christum eredatis, & sacramentum baptismi ejus accipiatis, etiamsi vitam istam pessimam non mutaveritis, salvi eritis.

1. Tim. 1.9.

30. Unde nec illa nobis mulier Chananæa præscribit, quia Dominus ei quod petebat dedit, cum antè dixisset: *Non est bonum tollere panem filiorum, & mittere canibus*: quia ille cordis inspector mutatam vidit, quando laudavit. Et ideo non ait: *O canis*, magna est fides tua; sed, *O mulier, magna est fides tua*. Mutavit vocabulum, quia mutatum vidit affectum, atque illam correptionem ad fructum pervenisse cognovit. Miror autem si laudaret in ea fidem sine operibus, id est, fidem non talem quæ jam per dilectionem posset operari, fidem mortuam, & quod Jacobus dicere minimè dubitavit, fidem non christianorum, sed dæmonum. Postremò si istam Chananæam nolunt intelligere mutasse perditos mores, quando eam Christus contemnendo & corripiendo redarguit: quoscumque invenerint tantummodo credere, vitam verò inquinatissimam, nec saltem oc-

Chananæa
fides qualis
laudata
est.
Matt. 15.
26.

Jacobi 2.
19.

cultare, sed etiam liberè profiteri, ac nolle mutare; sanent filios eorum, si possunt, sicut sanata est filia Chananæ mulieris; non tamen eos faciant membra Christi, cum ipsi esse non desinant membra meretricis. Illud sanè non absurdè intelligunt, eum peccare in Spiritum sanctum, & esse sine venia reum æterni peccati, qui usque in finem vitæ noluerit credere in Christum: sed si rectè intelligerent, quid sit credere in Christum. Non enim hoc est habere dæmonum fidem, quæ rectè mortua perhibetur; sed fidem quæ per dilectionem operatur.

CAPUT
XVII.

Argumentum frustum ductum ex parabolis zizaniorum, & adductorum ad convivium, pro obstinatis in peccato admittendis ad baptismum.

I. Cor. 6.

10.

I. Thim. I.

10. & II.

Luc. 14.

16.

Matth. 22.

2.

31. QUÆ cum ita sint, quando tales ad baptismum non admittimus, non ante tempus zizania evellere conamur, sed nolumus insuper, sicut diabolus, zizania seminare: nec ad Christum volentes venire prohibemus, sed eos ad Christum venire nolle, ipsa sua professione convincimus: nec vetamus Christo credere, sed demonstramus eos nolle Christo credere, qui vel adulterium dicunt non esse, quod ille adulterium dicit esse, vel credunt adulteros ejus membra posse esse, quos per Apostolum dicit regnum Dei non possidere, & sanæ doctrinæ adversari, quæ est secundum Evangelium gloriæ beati Dei. Unde non sunt isti inter eos deputandi, qui ad convivium nuptiarum venerunt; sed inter eos qui venire noluerunt. Cum enim ipsi doctrinæ Christi audent apertissimè contradicere, & sancto adversari Evangelio, non venientes repelluntur, sed venire contemnunt. Qui autem sæculo saltem verbis, etiamsi non factis, renuntiant, veniunt quidem, & inter triticam seminantur, & in aream con-

congeruntur, & ovibus aggregantur, & retia subeunt, & convivantibus admiscuntur; sed intus sive lateant, sive pateant, tunc erit ratio tolerandi, si potestas nulla est corrigendi, nec debet esse præsumptio separandi. Absit autem ut sic intelligamus quod scriptum est, ad convivium nuptiarum adductos, quos invenerunt bonos & malos; ut eos adduxisse credantur, qui se malos perseveraturos professi sunt. Alioquin ipsi servi patris familias zizania seminaverunt, falsumque erit illud: *Inimicus autem qui ea seminavit, diabolus est.* Sed quia hoc falsum esse non potest, adduxerunt servi bonos & malos, sive qui laterent, sive qui jam adducti & intrōmissi apparerent; sive bonos & malos dictum est secundum quamdam humanam conversationem, in qua etiam ii qui nondum crediderunt, vel laudari vel viuperari solent. Unde est etiam & illud quod Dominus monet discipulos, quos ad Evangelium prædicandum primitus mittit, ut in quamcumque venerint civitatem, quærant quis illic dignus sit, ut apud eum habitent, donec inde proficiscantur. Profectò ille dignus quis erit, nisi qui existimatione suorum civium bonus habeatur? & quis indignus, nisi qui eis malus innotuerit? Ex hoc utroque genere veniunt ad Christi fidem, & sic adducuntur boni & mali: quia & illi mali à mortuis operibus pœnitentiam non recusant. Si autem recusant, non intrare cupientes repelluntur, sed ab introitu ipsi aperta contradictione discedunt.

32. Erit ergo & servus ille securus, nec inter pigros damnabitur, quod dominicum talentum noluerit erogare; quando quidem il-

Luca 14.
21.

Matth. 13
28.

Matth. 10.
11.

Similitudo servi nolentis erogare talentum, ad

eamdem
rem inutil-
lis.
Matth. 25.
26.

illi noluerunt quod erogabat accipere. Propter illos enim hæc similitudo proposita est, qui nolunt suscipere in Ecclesia dispensatoris officium, desidiosam prætententes excusationem, nolle se rationem reddere de peccatis alienis: qui audiunt & non faciunt, id est, accipiunt & non reddunt. Cùm verò dispensator fidelis & diligens, in erogando paratissimus, & lucrorum dominicorum avidissimus, dicit adultero: Noli esse adulter, si vis baptizari; crede Christo, qui hoc quod facis dicit esse adulterium: si vis baptizari; noli esse membrum meretricis, si vis fieri membrum Christi: ille autem respondet: Non obedio, non facio; ipse non vult veram pecuniam dominicam accipere, sed suam potiùs adulterinam vult thesauris dominicis importare. Si autem se facturum profiteretur, nec faceret, nec postea quolibet modo corrigi posset; inveniretur quid de illo fieret, ne aliis inutilis esset, qui sibi utilis esse non posset: ut si intra retia Domini bona piscis malus esset, non tamen pisces Domini sui malis retibus irretiret: hoc est, ut si haberet in Ecclesia vitam malam, non tamen illic institueret doctrinam malam. Cùm enim tales facta sua talia defendunt, vel in eis se perseveraturos appertissimè profitentes admittuntur ad baptismum, nihil a videtur aliud prædicari, nisi fornicatores & adulteros etiam usque in vitæ hujus finem in ea nequitia permanentes, regnum Dei possessuros, & merito fidei, quæ sine operibus mortua est, ad vitam æternam salutemque

^a Ita MSS. Editi autem, nihil videntur aliud prædicare.

que venturos. Hæc sunt mala retia, quæ cavere debent præcipuè piscatores; si tamen illa evangelica similitudine piscatores episcopi, vel inferioris ordinis Ecclesiarum præpositi intelligendi sunt: quia dictum est: *Venite, & faciam vos piscatores hominum.* Retibus enim bonis capi possunt pisces & boni & mali; retibus autem malis capi non possunt pisces boni. Quoniam in doctrina bona & bonus potest esse qui audit & facit, & malus qui audit & non facit: in doctrina verò mala, & qui eam veram putat, quamvis ei non obtemperet, malus est; & qui obtemperat, pejor est.

33. ILLUD sanè mirabile est, quòd fratres qui aliter sapiunt, cùm debeant ab ista vel nova vel vetere, perniciosa tamen opinione, discedere, ipsi insuper dicunt novam esse doctrinam, qua nequissimi homines in suis flagitiis se perseveraturos in præputulo profitentes non admittuntur ad baptismum: quasi nescio ubi peregrinentur, quando meretrices & histriones, & quilibet alii publicæ turpitudinis professores, nisi solutis aut disruptis talibus vinculis, ad christiana sacramenta non permittuntur accedere: qui utique secundùm istorum sententiam omnes admitterentur, nisi antiquum & robustum morem sancta Ecclesia retineret, ex illa scilicet liquidissima veritate venientem, qua certum habet: *quoniam qui talia agunt, regnum Dei non possidebunt.* Et nisi egerint ab his mortuis operibus poenitentiam, accedere ad baptismum non sinuntur: si autem subreperint, nisi vel postea mutati egerint*, salvi esse non possunt. Sed ebriosi, avari, maledici, & si qua alia vitia damnabilia aper-

CAPUT
XVIII.
Prohiberi
pertinaces
malos à
baptismo
non bo-
vum.

Gal. 5. 21.
1. Cor. 6.
10.

* Supple,
poeniten-
tiam.